

Metodyka pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych

Wydanie 2.

Wstęp

Zagadnieniom przestępstw i wykroczeń drogowych poświęcono dotychczas wiele opracowań w literaturze przedmiotu. Dlatego też Czytelnik, patrząc na kolejne „podobne” opracowanie dotyczące prezentowanej problematyki, mógłby czasem zadać sobie dwa pytania – *primo*, po co następne studium dotyczące omawianego tematu, *secundo* – co Autor może przedstawić jeszcze jako *novum* w prezentowanych kwestiach? Nie chcąc pozostawić tych rozważań niewyjaśnionych, należy od razu udzielić na nie wyczerpujących odpowiedzi.

In principio warto wskazać, że biorąc pod uwagę wszystkie rozdziały z części szczególnej kodeksu karnego, okazuje się, że z rozdziału XXI pt. „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji” sądy skazują najwięcej osób. W okresie od 2002 do 2016 r. było to aż 1 878 508 prawomocnie skazanych osób (jako czyn główny). Łącznie skazanych ze wszystkich rozdziałów części szczególnej kodeksu karnego było 5 986 834. Oznacza to, że **procentowy udział skazanych za przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w okresie ostatnich 15 lat stanowił 31,38% wszystkich przestępstw z kodeksu karnego**. Co więcej, w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości szybko okazało się, że **przestępstwo** z tego rozdziału – a mianowicie z **przepisu art. 178a KK** (prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego) – **jest najczęściej osądzanym przestępstwem wydziałów karnych w całej Polsce**, biorąc pod uwagę nie tylko całą część szczególną kodeksu karnego, ale również przepisy innych ustaw (przykładowo z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii). Przez ostatnie 15 lat, tj. w okresie od 2002 do 2016 r., prawomocnie skazano z przepisu art. 178a KK (jako czyn główny) 1 726 185 osób. Z kolei tylko z dwóch wybranych wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji – art. 86 KW (spowodowanie zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym) oraz art. 87 KW (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, a od 9.11.2013 r. obejmującego także prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu innego niż mechaniczny) w latach 2001–2014 skazano prawomocnie 1 069 454 osoby. Wskazać należy, że wszystkie ww. obliczenia są własne i zostały dokonane na podstawie danych MS, natomiast brak jest dostępnych nowszych statystyk w powyższych kwestiach.

Każdy obrońca i pełnomocnik – niezależnie od dziedziny oraz tematyki spraw, jakimi się na co dzień zajmuje – powinien być profesjonalnie przygotowany do wykonywania swojego zawodu. W praktyce popełniane są niestety liczne błędy, zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i jurysdykcyjnym. Ważne

jest, aby tego unikać, ponieważ mają one istotny wpływ nie tylko na wydawane wyroki, ale często pomyłkowe skazanie osób. Taki też jest jeden z głównych celów prezentowanej Metodyki. Nie należy również zapominać, że nierzetelna i błędnie przygotowana opinia powoduje bardzo daleko idące konsekwencje, nie tylko dla stron procesowych, ale też całego wymiaru sprawiedliwości. Niezbędna jest więc *inter alia* podstawowa wiedza na temat **taktyki przesłuchania biegłego przez obrońcę lub pełnomocnika w procesie karnym**. Jak wskazują dane, w postępowaniu karnym w latach 2001–2016 w I instancji w sądach rejonowych zostało uniewinnionych tylko 2,38% osób. Z kolei z przepisu art. 86 i 87 KW w latach 2001–2014 odsetek ten wśród prawomocnych wyroków był nieco wyższy i wyniósł 5,52% (obliczenia własne na podstawie danych MS).

Niezwykle istotne przy aspektach praktycznych każdej publikacji, a już w szczególności Metodyki pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych, jest podbudowanie jej bogatym orzecznictwem, a także poglądami przedstawicieli piśmiennictwa w prezentowanych kwestiach. Proces dowodzenia w tych sprawach jest niezwykle skomplikowany. Same bowiem spostrzeżenia, sugestie i wskazówki – nawet osoby bardzo długi czas wykonującej określony zawód prawniczy – bez oparcia ich na wiedzy teoretycznej, mogłyby zafałszować prawdziwy obraz rzeczywistości i działalności procesowej adwokata oraz radcy prawnego w procesie karnym. Dlatego też w Metodyce wskazano **1200 orzeczeń** (również niepublikowanych), a także niemal **500 pozycji literatury przedmiotu**. W sytuacji gdy wydano głosę do danego judykatu, zostało to zaznaczone w nawiasie wraz z odesłaniem do dokładnego miejsca jej publikacji.

Jak ważne są zagadnienia przedstawione w prezentowanej publikacji, pośrednio może świadczyć fakt, że w samej tylko części dotyczącej biegłych zostało powołanych i omówionych ponad 500 orzeczeń, a odnośnie do zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym – ponad 200 judykatów. Zostały one starannie wyselekcjonowane, tak aby Czytelnik nie musiał sięgać do innych opracowań, niejednokrotnie bowiem ustalenie przyczyn wypadku (i kolizji) komunikacyjnego przysparza poważnych trudności. W sytuacji gdy wskazany w orzeczeniu przepis został wydany pod rządami uprzednio obowiązującego kodeksu karnego czy też kodeksu postępowania karnego, w nawiasie podano jego aktualny odpowiednik. Ponadto, gdy powoływany jest pogląd przedstawicieli piśmiennictwa z komentarza, każdorazowo wyraźnie wskazano przepis, z którego on dokładnie pochodzi (np. komentarz do art. 193 KPK).

W Metodyce przedstawione zostały niejednokrotnie *in extenso* nie tylko tezy danego prejurykatu, ale również fragmenty jego uzasadnienia w celu lepszego zobrazowania omawianego zagadnienia, a także ze względu na ich znaczenie dla praktyki sądowej oraz adwokackiej i radcy prawnego. W opracowaniu **odróżniono sentencję judykatów od ich uzasadnień**. Ponadto przy większości z nich został przedstawiony komentarz do każdego orzeczenia. Wszystkie zamieszczone akty prawne posiadają datę ich wejścia w życie, a przy aktach archiwalnych – także datę utracenia mocy obowiązującej. Przy znacznej części omawianych zagadnień podany jest również odnośnik do literatury przedmiotu, aby Czytelnik nie musiał nigdzie szukać, gdyby chciał skonfrontować przedstawione zagadnienia i poglądy oraz w łatwy sposób mógł sięgnąć do tego opracowania. W publikacji uwzględniony jest **stan prawny i orzecznictwo** Sądu Najwyższego, sądów powszechnych oraz administracyjnych, a także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka **na dzień 1.6.2020 r.**

Opracowanie ma **charakter interdyscyplinarny** – łączy wątki nie tylko z zakresu **postępowania karnego i prawa karnego materialnego, prawa wykroczeń oraz postępowania w sprawach o wykroczenia**, ale również – w ograniczonym zakresie – z **prawa karnego wykonawczego, kryminalistyki, socjologii**, a także **medycyny**.

Metodyka jest podzielona na cztery części.

Część I. obejmuje cztery rozdziały – **omówienie wybranych przestępstw i wykroczeń drogowych pod kątem analizy karnoprawnej**. Wskazuje **ustawowe znamiona przestępstwa prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego w ruchu lądowym** (art. 178a KK), **spowodowania wypadku komunikacyjnego** (art. 177 KK), **wypadku drogowego popełnionego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego** (art. 178 KK), a także **wykroczeń dotyczących kolizji drogowych i prowadzenia pojazdu w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka**. Przedstawione są tu również różnice pomiędzy kierowaniem i prowadzeniem pojazdu, a także **kary** (z uwzględnieniem przepisów art. 37a i 37b KK, które od 1.7.2015 r. wprowadziły możliwość stosowania kary zamiennej – m.in. grzywnę lub karę ograniczenia wolności zamiast kary pozbawienia wolności), **środki karne oraz środki kompensacyjne** grożące za ich popełnienie. W rozdziale pierwszym poruszone są także **zagadnienia odpowiedzialności karnej osoby prowadzącej holowany pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości** i problematyki kwalifikacji prawnej czynu zachowania sprawcy, który kierując pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości, w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu, powoduje wypadek komunikacyjny. W rozdziale drugim przedstawiono dodatkowo kwestie **odpowiedzialności karnej instruktora oraz egzaminatora za wypadek lub wykroczenie komunikacyjne**. Aspekty te są szczegółowo omówione z uwzględnieniem ostatnich nowelizacji, które obowiązują od 18.5.2015 r., 1.7.2015 r., 15.4.2016 r., 1.6.2017 r. oraz 9.4.2018 r.

Część II. Problematyka zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym – pomimo wielu opracowań przedstawicieli literatury i orzecznictwa sądowego jest nadal zagadnieniem trudnym oraz skomplikowanym w praktyce polskiego wymiaru sprawiedliwości. Zawiera ona usystematyzowanie poglądów piśmiennictwa w tym temacie, jak również kompleksowe orzecznictwo sądowe.

Na powstanie części drugiej Metodyki złożyło się kilka powodów. *Primo*, do dnia obecnego brak jest kompleksowych i aktualnych opracowań w tym temacie, uwzględniających literaturę przedmiotu oraz najnowsze orzecznictwo sądowe. *Secundo*, pomimo wielu prac w kwestii zasad bezpieczeństwa w komunikacji, w tym również funkcjonujących na rynku komentarzy dotyczących ustawy z 20.6.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 110 ze zm.), część wyroków sądów jest powielana często z błędami. Są to nie tylko tzw. literówki czy pomyłki w datach, ale przede wszystkim cytowanie judykatów Sądu Najwyższego w sposób niedostłowny. Ponadto podczas pogłębionej analizy niniejszych zagadnień można zauważyć nieprawidłowości we wskazywaniu prawidłowego orzeczenia (jak np. podawanie, że jest to wyrok, gdy w rzeczywistości to postanowienie), które są powtarzane niekiedy przez innych przedstawicieli piśmiennictwa, a także sądy.

Tertio, niniejsza druga część publikacji ma również na celu zwrócenie uwagi, że często organy ścigania – bez większego namysłu – kierują akt oskarżenia lub wnioski o ukaranie do sądu przeciwko niewłaściwemu sprawcy zdarzenia bądź

też – co gorsza – przeciwko obydwu osobom, które brały udział w zdarzeniu, wychodząc z założenia, iż do jednej z podstawowych zasad procesu karnego, a mianowicie prawdy materialnej, ma dojść sąd w toku postępowania jurysdykcyjnego. Ponadto, żywię nadzieję, że dzięki tej publikacji sędziowie nie będą każdorazowo powoływać biegłych z zakresu techniki jazdy i ruchu drogowego oraz rekonstrukcji wypadków drogowych do zbadania przyczyny wypadku komunikacyjnego – a już w szczególności kolizji drogowej. Wystarczy bowiem dokonać tylko właściwej subsumcji prawidłowo zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie. Często bowiem okazuje się, że dokładna jego analiza wskazuje, iż taka „pomoc” biegłego nie jest potrzebna, a już na pewno nie dla stwierdzenia, kto ponosi odpowiedzialność za dane zdarzenie.

Bez wątpienia, niezwykle interesujące wskazówki odnajdą w prezentowanej części **instruktorzy nauki jazdy**. Również przyszli kierowcy, a obecni **kursanci**, mogą zapoznać się z cennymi uwagami dotyczącymi najczęstszych błędów popełnianych przez osoby prowadzące pojazd mechaniczny w ruchu drogowym na podstawie przedstawionych oraz omówionych rzeczywistych stanów faktycznych. *In principio* należy już przypomnieć, że zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym można naruszyć umyślnie lub nieumyślnie, a spowodowanie wypadku drogowego może nastąpić tylko w sposób nieumyślny.

Należy również wskazać, że oprócz licznego orzecznictwa sądowego, które znajduje się przy omawianiu poszczególnych kwestii dotyczącej prezentowanej zasady bezpieczeństwa w ruchu, każdy rozdział *Metodyki* kończy się dodatkowym jeszcze **przeglądem orzecznictwa**. Czyni to więc wyczerpujące i kompleksowe ujęcie danej problematyki z uwzględnieniem wszystkich najistotniejszych judykatów wydanych w niniejszej kwestii. W celu dokładnego i pełniejszego zobrazowania zaprezentowanych w części drugiej *Metodyki* sentencji niektórych wyroków – w „Przykładach z orzecznictwa” – wskazano najistotniejsze fragmenty uzasadnień sądowych z adnotacją na marginesie „Ważne dla praktyki”.

Część III. *Metodyki* przedstawia aspekty procesowe i kryminalistyczne dotyczące wypadków oraz kolizji drogowych, a także prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości w ruchu lądowym. Znajdziemy w niej w poszczególnych rozdziałach omówienia dotyczące:

- 1) **roli opinii biegłego w procesie karnym** (m.in. wybrane aspekty praktyczne opinii biegłego, w tym w szczególności:
 - a) najczęściej popełniane przez nich błędy przy wydawaniu opinii,
 - b) **przykłady poprawnie i wadliwie zadawanych pytań biegłemu oraz ogólne zasady ich formułowania,**
 - c) **taktykę przesłuchania na rozprawie,**
 - d) status tzw. opinii prywatnej,
 - e) **kryteria oceny dowodu z opinii biegłego,**
 - f) rekonstrukcję wypadków drogowych z laboratorium kryminalistycznego Policji,
 - g) wpływ wydanych wcześniej opinii na neutralność pracy nowego biegłego,
 - h) **opiniowanie w sprawach stanu upojenia alkoholowego oskarżonego,**
 - i) szczególną rolę biegłego z zakresu techniki i taktyki jazdy oraz rekonstrukcji wypadków drogowych);

- 2) **czasu reakcji kierowcy**, a także wybrane zagadnienia opiniowania **wypadków drogowych z udziałem pieszych** (aspekty, **jak ustalane są w praktyce prędkości** ruchu pieszych, w tym również **najistotniejsze publikacje** – polskie oraz zagraniczne – dotyczące prędkości poruszania się pieszych po jezdni, **na które powołują się często biegli przy sporządzanych opiniach**);
- 3) **znowelizowanych przepisów pobierania krwi od osoby w celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie**, problematykę dopuszczalności stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz wybrane aspekty przesłuchania osoby zatrzymanej będącej pod wpływem alkoholu;
- 4) **wpływu alkoholu na fizjologię człowieka** [różnice pomiędzy legalizacją a wzorcowaniem, funkcjonowanie analizatorów wydechu oraz niepewności pomiaru dotyczące stężeń zawartych w kluczowych punktach pomiarowych, tj. takich, od których określa się „stan nietrzeźwości” (0,25 mg/l) oraz „stan po użyciu alkoholu” (0,10 mg/l), a także wyniki przeprowadzonych – również przez Autora publikacji – badań w celu sprawdzenia, jak długo alkohol zalegający utrzymuje się w jamie ustnej i górnych drogach oddechowych].

Odnośząc się do kwestii prawidłowego formułowania pytań do biegłego oraz taktyki jego przesłuchania na rozprawie, warto nadmienić, że nie jest tajemnicą okoliczność, iż część przedstawicieli organów ścigania preferuje biegłych „uległych”, którzy bez najmniejszego problemu są w stanie właściwie podbudować tezę aktu oskarżenia. Spotkali się z tym niejednokrotnie w praktyce nie tylko sami adwokaci czy radcowie prawni, ale również przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości. Dlatego też **nierzwykłe cenne** – co zostało wskazane w prezentowanej publikacji – są wskazówki dotyczące próby **podważenia negatywnej dla klienta opinii biegłego** z zakresu techniki i taktyki jazdy oraz rekonstrukcji wypadków drogowych.

W IV. części zawarto wzory pism procesowych (m.in. **zażalenie na zatrzymanie prawa jazdy, wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu toksykologii, sprzeciwy od wyroków nakazowych**, oświadczenie o działaniu w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, oświadczenie o wstąpieniu w prawa zmarłego oskarżyciela posiłkowego, upoważnienie tymczasowe do obrony udzielone przez inną osobę niż podejrzany, **wniosek o wezwanie biegłego celem złożenia ustnej uzupełniającej opinii**, wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, a także **o wyłączenie biegłego**).

Czytelnik w Metodyce pracy adwokata i radcy prawnego w sprawach przestępstw oraz wykroczeń drogowych oprócz odpowiedzi na pytanie, czy spowodowanie wypadku przez nietrzeźwego kierującego automatycznie przesądza o jego winie, czy kierujący pojazdem uprzywilejowanym korzysta z bezwzględnego pierwszeństwa podczas przejeżdżania przez miejsca, w których przecinają się kierunki jazdy na jezdni przy jeździe na wprost i jaka jest różnica pomiędzy kierowaniem a prowadzeniem pojazdu oraz taktyką i techniką jazdy, nabędzie wiedzę na temat tego, **dlaczego nie warto składać wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy/dobrowolne poddanie się karze przy chęci uzyskania warunkowego umorzenia postępowania karnego, czy możliwe jest zapamiętanie prędkości pojazdu przed wypadkiem** (i ewentualne konsekwencje takiej wypowiedzi), a także, **w jaki sposób alkohol oraz środki**

odurzające wpływają na swobodę wypowiedzi oraz jakie są konsekwencje procesowe przesłuchania osoby będącej w takim stanie i możliwość skrócenia przez sąd zakazu prowadzenia pojazdów, warunki uznania za wykonany środek karnego orzeczonego dożywotnio. Ponadto zapozna się z prawidłową podstawą prawną przy składaniu wniosku o zgodę na widzenie przez organy procesowe, statusem procesowym adwokata i radcy prawnego w przypadku zatrzymania osoby podejrzanej, a także **co zrobić w sytuacji, gdy wynik badania klienta przy użyciu tzw. alkometru wyniósł 0,10 mg/l czy 0,25 mg/l.**

Niniejsze 2. wydanie – z uwagi na liczne nowe treści – znajduje się w powiększonym formacie wydawniczym. Zawiera zaktualizowane orzecznictwo (400 nowych judykatów) oraz omówienie najnowszych zmian legislacyjnych wprowadzonych m.in.:

- 1) ustawą z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 2202), która wprowadziła tzw. korytarz życia i jazdę na suwak;
- 2) ustawą z 19.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1694);
- 3) rozporządzeniem Ministra Zdrowia i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 28.12.2018 r. w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie (Dz.U. z 2018 r. poz. 2472), tj. znowelizowanych przepisów dotyczących pobierania krwi od osoby w celu ustalenia zawartości alkoholu w organizmie;
- 4) zarządzeniem Nr 30 Komendanta Głównego Policji z 22.9.2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz.Urz. KGP z 2017 r. Nr 64) wraz ze zmianami w nim wprowadzonymi zarządzeniem Nr 59 Komendanta Głównego Policji z 10.7.2019 r. (Dz.Urz. KGP z 2019 r. Nr 95).

Ponadto omawia ustawę z 13.6.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy Nr 3451), która penalizuje m.in. zachowanie sprawy w sytuacji, gdy bezpośrednio po spowodowaniu wypadku drogowego, sprowadzeniu katastrofy lub jej bezpośredniego niebezpieczeństwa w ruchu lądowym, morskim lub powietrznym, **spożywa napój alkoholowy lub zażywa środek odurzający.** Nowelizacja ta decyzją Prezydenta RP z 28.6.2019 r. – przed jej podpisaniem – została skierowana do Trybunału Konstytucyjnego celem zbadania jej zgodności z Konstytucją RP.

Metodyka jest przeznaczona przede wszystkim dla **adwokatów i radców prawnych** zajmujących się kwestią wypadków oraz kolizji komunikacyjnych, prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, a także problematyką zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym – w aspekcie karnoprawnym, procesowym i kryminalistycznym. Poza tym, co oczywiste, publikację można polecić **sędziom i prokuratorom, policjantom, biegłym, kierowcom, instruktorom nauki jazdy oraz kursantom, jak również aplikantom i studentom kierunków prawniczych oraz nauk o bezpieczeństwie** (w tym seminariów i kół naukowych, chcących pogłębić wiedzę wykraczającą poza standardowy podręcznik z procesu karnego, materialnego prawa karnego oraz wykroczeń). Z uwagi na kazuistyczne omówienie każdej części Metodyki – należą ją zarekomendować także **przedstawicielom nauki prawa i procesu karnego, wykroczeń oraz kryminalistyki.**

In fine, Metodykę tę chciałbym zarekomendować nie tylko ww. podmiotom, ale wszystkim osobom chcącym zapoznać się z najbardziej aktualnym i kompleksowym opracowaniem dotyczącym przestępstw oraz wykroczeń drogowych, a także zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Łódź, czerwiec 2020 r.

adwokat dr *Mariusz Olęzątek*

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl